

ישיבת הכותל - ירושלים
שיחת הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א
לפרשת דברים תשס"ו
זהירות עצומה בדיבור

כחוט הסערה, משלם שכר טוב בעד כל מעשה טוב אבל גם מדקדק שלא תהתה פגימה בדיבור, כל שכן שהקב"ה משלם שכר טוב גם בתוך מעשים רעים, אם הקב"ה מדקדק על דבר רע שבתוך מעשה טוב, אז כל שכן שהוא מדקדק על דבר טוב שבתוך מעשה רע, מידה טובה מרובה, בלק רוצה ח"ו להשמיד את עמי, אבל בתוך כל הרשעות שלו הוא מקריב ארבעים ושנים קורבנות לה', אמנם כלם במטרה רעה, כלם כדי שהקב"ה יסכים עם בלעם, כדי שח"ו יקרה מה שיקרה, אבל אעפ"כ היות וסוף סוף במטרה זאת הוא מקריב ארבעים ושנים קורבנות לה', אז הוא זוכה שתצא ממנו דרך רות המואביה, יצא ממנו שלמה המלך שכתוב בו "אלף עולות יעלה שלמה על המזבח", חז"ל הרי לומדים מבלק את הדבר הזה שלעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, בלק מקריב ארבעים ושנים קורבנות שלא לשמה, ושלמה מקריב אלף קורבנות לשמה,

אז כדאי לעשות אפילו במצב כזה, הוא מקבל שכר בעד הרובנות שהקריב, הקב"ה לא מקפח שכר כל ברייה, גם כשזה בתוך מעשים רעים, הקב"ה מביא בחשבון גם את החיוב שבתוך השלילה, אהוד בא אל עגלון מלך מואב, "ויאמר דבר אלוקים לי אליך ויקם מעל הכסא", אולי למד את זה מאבא שלו, מבלק, יכול להיות שבלק היה אבא שלו, לפי פרק הזמן זה יתכן שהיה אבא שלו, מאיפה בלק יודע את הסוד הזה, הרי בלעם אמר לבלק "קם בלק ושמע" ואומר רש"י שבעלם אומר לו אני בא אליך בשליחותו של מקום, אז אתה לא צריך לשבת, אולי הוא הוריש את הידיעה הזאת לבנו עגלון מלך מואב, אז עכשיו אם אהוד בא ואומר, דבר אלוקים לי אליך", אז עגלון חולק כבוד לאתלוקי ישראל וקם מעל הכסא, אמנם גם שם אמרו שכוונתו הייתה לרעה, חשב ללמוד מאהוד את שם ה', כדי לנשתמש בזה נגד עמי, אבל בכל-זאת סוף סוף הוא חולק כבוד לאתלוקי ישראל וקם מעל הכסא, אז הוא זוכה לשכר עצום לכאורה, שיצוא ממנו שלמה המלך, שכתוב עליו דבר שלא כתוב על שום מלך אחר, "וישב שלמה על כסא ה' למלך", הוא לא יושב רק על כסא מלכות ישראל, הוא יושב על כסא ה'למלך, אז כשיושב שלמה על כסא ה' למלך, אז כביכול יושבת חתיכת עגלון מלך מואב על כסא ה', כי בזכות עגלון יש את הדבר הזה, למרות שעגלון הוליד את רות קודם, כי אחרי שקם מעל הכסא כבר לא עשה שום דבר, כי מיד נהרג ע"י אהוד, אבל בכל-זאת הזכות של גלון נמצאת בתוך

הקב"ה מזהיר את משה רבנו בקשר למואב ובקשר לבני עמון, בקשר לבני עמון הקב"ה אומר "אל תצורם ואל תתגר בס", בקשר למואב אומר הקב"ה "אל תצורם ואל תתגר בס מלחמה", אז מסביר רש"י חז"ל, שבקשר למואב רק מלחמה אסור לו, להתגרות איתם סתם ככה מותר, בקשר לבני עמון אסור להתגרות איתם בכלל, זה ההבדל ביניהם, למה? כי בני עמון נולדו מהצעירה, כפי שמפורש בפרשת וירא, ומואב מהבכירה, הבכורה קראה לבני מואב, זה לא צניעות לומר שהבן נולד מאביה, ואילו הצעירה קראה לבנה בן עמי, אז היא יותר צנועה, אז לכן ההיא זוכה שלא יתגרו איתו בכלל, שאין הקב"ה מקפח אפילו שכר שיחה נאה, מי שמדבר יותר בצניעות, זה חשוב, למרות שהמעשה בעצמו לפי הטעות שלהם היה מצווה, הם הרי טעו וחשבו שהקב"ה הופך כעת את כל העולם, כמו שעשה בימי נח ושרק הם נשאר בעולם, אולי הניחו שגם אברהם נשאר, אבל אברהם ושרה אין להם ילדים, אז הן חושבות שרק מהן יכול להתקיים העולם, אז לפי דעתן הן עושות מצווה במה שהן עושות עם לוט, ואעפ"כ, גם במצעה מצווה הקב"ה מדקדק על כל פרט ופרט, הדיבור לא היה צריך להיות כך, בפרט שאולי עד אח"כ עד שהילדים נולדו, כבר נודע להם שיש עוד אנשים בעולם, אני לא יודע אם ישבו שם תשעה חודשים במערה מבודדים לגמרי, אזאולי במשך תשעה חודשים כבר נודע להם שיש עוד אנשים בעולם, אבל אפילו אם לא, בכל-זאת היה צריך לשמור על צניעות הדיבור, לא היה צריך לדבר את הדבר הזה, למרות שהמעשה היה מצווה גדולה, הרי חז"ל אמרו שלהפך, בגלל שהגדולה קדמה לקטנה לילה אחד, אז קדמתה ארבעה דורות למלכות, שהגדולה נדבקה בעמי, ע"י רות שהתחתנה עם בועז, ואילו הצעירה נדבקה בעמי, ע"י נעמה העמונית, אשתו של שלמה המלך, אמו של רחבעם מלך יהודה, אז ארבעה דורות הבדל, עובדי, ישי דוד ושלמה, מה זה ארבעה דורות האלו, זה לא סתם ארבעה דורות, בארבעה דורות האלה יוצא דוד המלך, יוצא שלמה המלך, כל בניין ביהמ"ק בחיירת ירושלים ובניין ביהמ"ק, וגם ארבעה ספרים של התנ"ך נתחברו, חוץ מרות שכתב שמואל, אבל דוד המלך כתב תהילים, ושלמה כותב שיר השירים משלי וקהלת, אז כל זה זכתה הבכירה בלילה אחד שהיא הקדימה, כי המצווה הייתה גדולה והשכר של המצווה עצום, ובכל-זאת הפרסום היה שלא לצורך, לא הייתה צריכה לפרסם את הדבר, הקב"ה מדקדק

רות ומשם עוברת לשלמה המלך, "וישב שלמה על כסא ה' למלך", " ביטוי חד-פעמי בתנ"ך, שמישהו יושב על כסא ה', שחז"ל אמרו על שלמה, שבעוד ששאר המלכים מלכו על האדמה, שלמה מלך גם על העליונים, הוא מלך גם על צבא השמים, לא רק על האדמה, אז זה השכר אפילו לגויים רשעים על דברים טובים שהם עושים, כל-שכן ישראל במדרגה הגבוהה שלהם, אז כל מילה שלהם שקולה הרבה יותר, הן לחיוב והן ח"ו לשלילה, כמה שאדם יותר גבוהה אז המילים שלו, המעשים שלו, בדרגה יותר גבוהה. אברהם אבינו לפי דעה אחת, למהנדזרה עליו הגזרה של גלות מצרים ארבע מאות שנה, בגלל שאמר "במה אדע כי אירשנה" אז הרי אין השפט שאברהם אבינו אינו מאמין בה', הרי כמה פסוקים קודם כתוב "והאמין בה'", הוא ראוי'המאמינים בה', אלא מה? הוא שואל באיזו זכות הוא יירש את א"י, נו אז מה רע כל-כך בשאלה הזאת? רק ההתבטאות, הוא היה צריך לומר באיזו זכות אירש את א"י, או באיזהו מצווה, או משהו מעין זה, הוא אומר במה אדע, אז מראית העין של פקפוק בידיעה, כאילו יש לו חסרון באמונה, אז זה גורם שעמ"י ירד עד כדי כך שבמצרים יגיעו עד מ,ט שערי טומאה, ויהיה צורך בעשרת המכות וכל הנסים הדולים ומעמד הר סיני, להחזיר את עמ"י לדרך שהייתה לאברהם יצחק ויעקב, בלי כל הדברים האלה, בגלל התבטאות אומללה של ברהם אבינו, יש דעות אחרות בגמרא, יש דעה בגמרא שגלות מצרים נגזרה בגלל שהחזיר למלך סדום את הנפשות אם היה משאיר אותם אצלו ולא מחזיר אותם לסדום, אולי סדום לא הייתה הולכת לאיבוד, אולי הם היו נהיים גרי צדק, או לכל הפחות קצת רשעים ממה שהיו בהשפעה של מלך סדום, או לפי דעה אחרת על שגייס בחורי ישיבה "וירק את חניכו ילידי ביתו", לא היה צריך לגייס בחורי ישיבה למלחמה עם עמרפל וחבריו, שלוש דעות בחז"ל למה גלות מצרים, אבל לפי דעה אחת, על ההתבטאות האומללה הזאת של "במה אדע כי אירשנה", במקום לומר באיזו זכות. משה רבנו ג"כ מי צדיק כמו משה רבנו, אבל אמר "והם לא יאמינו לי", אז נענש על זה שאמר "והם לא יאמינו לי", אמרו חז"ל שהקב"ה אמר לו הם מאמינים בני מאמינים ואתה בסוף לא תאמין, "יען לא האמתנם בי", היד שלו נהייתה מצורעת כמפורש בתורה, מה הפשט באמת שמשה רבנו שואל והם לא יאמינו לי, איך הוא שואל שאלה כזאת אחרי שה' אומר במפורש "ושמעו לקולך", אז מה הוא שואל והן לא יאמינו לי, הוא לא מאמין לקב"ה, הקב"ה הרי אומר "ושמעו לקולך", אבל משה רבנו מבין שמה שה' אומר הוא לא אומר בתור ידיעת העתיד, שזה מה שיהיה, אלא ה' רק אומר שזה מה שהוא רוצה שיהיה, אני רוצה שישמעו לקולך, מה הראיה שזה רקק בתור רצון ולא שזו ידיעת העתיד, אומר הקב"ה

במשך "ובאת אתה וזקני ישראל אל מלך מצרים,, וזהקנים בסוף לא באו אל מלך מצרים, רש"י אומר שרק משה ואהרון באו והזקנים נשמטו אחד אחד כי פחדו, אז אם-כן סימן שמשה רבנו מבין נכון, שה' לא אומר לו מה יקרה, ה' אומר לו מה הוא רוצה שיקרה, הוא רוצה שישראל ישמעו לקולו וזקני ישראל ילכו למלך מצרים, אז משה בצדק שואל מה יקרה אם לא יהיה כך מה יהיה אם ישראל לא ישמעו, אז למה משה רבנו בכל-זאת נענש על זה? מפני שאמר "והן לא יאמינו לי, היה צריך לשאול ואם לא יאמינו לי, והן זה לשון החלטית, ואם זה ספק, אולי כך אולי אחרת, והוא אמר "והן לא יאמינו לי", מה הראיה שרק אל צורת הדיבור הוא נענש? מה היה העונש שלו על זה, שה' אומר לו, "הן קרבו ימך למות", אם לא היה אומר כך, היה הקב"ה אומר "קרבו ימך למות" אבל זה ביטוי אחר, רק על הביטוי של "והן", על זה הוא נענש, משה רבנו אמר לקב"ה, כך חז"ל אומרים, שהקב"ה אומר למשה רבנו הן קרבו ימך למות, אומר משה רבנו, אתה מעניש אותי בהן, הרי אני שיבחתי לאותך בהן, "הן לה' אלוקיך השמים ושמי השמים", אמר הקב"ה אבל אמרת גם "והן לא יאמינו לי", אז רואים שהדקדוק על מילה קטנה בדיבור לא על התוכן, על התבטאות לא מוצלחת. ואותו דבר במעשה של קרח, הרי קרח בא לחלוק, חולק על רבו כחולק עם השכינה, כופר במה שמשה אומר בשם ה', שאהרון נבחר ולא קורח, הוא מטיל ספק בנבואת משה רבנו, מסיט עוד אחרים, הוא גורם למאתים חמישים איש למות יחד איתו, ודאי צריך להתנגד לקרח, ומשה כמובן בצדק מתנגד לקרח, ובכל-זאת אומרים חז"ל שהיות ואמר לקרח "רב לכם בני לוי", אז נענש שה' אומר לו "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", זאת-אומרת שעצם ההתנגדות לקרח מוצדקת, משה אמת ותורתו אמת וקרח ועדתו רשעים, אבל לא היה צריך לומר ביטוי כזה, "רב לכם בני לוי", שיש גבול לעד איפה צריך לשאוף לגדלות, אז אומר הקב"ה, אם יש גבול, אז גם לך יש גבול, קבלת את התורה, הוצאת את הוצאת את ישראל ממצרים, לא"י אתה לא תעבור, אם משה לא היה מתבטא בהתבטאות כזאת, ה' לא היה מתבטא אליו בהתבטאות כזאת, הקב"ה מדקדק כחוט הסערה על מילים, וכל שכן על מעשים. כשישראל להפך, כשישראל מקדימים נעשה לנמשע, אז חז"ל מדברים דברים גדולים שהקב"ה עושה בגלל שישראל הקדימו נעשה לנשמע, כל אחד קיבל שני כתרים והקב"ה אומר למלאכי השרת הקב"ה אומר "מי גילה רז זה לבני שמלאכי השרת משתמשים בו", הקב"ה מאד משבח את זה שהקדימו, מה יש כאן? רק דבר קטן בדיבור, אם היו אומרים נשמע ונעשה גם היה טוב, אבל הם אומרים נעשה ונשמע אז הקב"ה משבח אותם מאד על הדבר הזה, כמובן

ששיחה טובה וקבל שכר הרבה יותר גדול ומאשר עונש על שיחה לא טובה, חז"ל אומרים על אחד האמוראים אני לא זוכר מי מים, שכשהיה מגיע לפסוק בנביא לפסוק "ומגיד לאדם מה שיחו", שהקב"ה מגיד לאדם מה שוחח, אז היה בוכה, היה אומר מפני שאפילו שיחה קלה שבין איש לאשתו מגידים לאדם בשעת הדין, כל משפט ומילה אדם יעמוד לחשבון דברת נכון או לא דברת נכון, אם אשתך דברת בלשון צנועה ולשון רכה, או אולי דברת לא צנוע ולא רך. על כל דבר יהיה דין וחשבון, כל שכן על המעשים, מי יקום? איך אפשר לעמוד בדין, אז היה בוכה "מגיד לאדם מה שיחו", חז"ל אמרו על עשו, יעקב קאבינו מביא ציד לאביו, לא באמת ציד, אבל מה שיצחק חושב לצייד, אז הוא אומר "קום נא שבה ואוכל צידי", הוא מבקש מאבא, תקום בבקשה, עשו בא ואומר, "יקום אבי ויאכל", היום אולי חושבים את זה ליותר נימוס לדבר בגוף שלישי, אבל זה נימוס לא של התורה, בתורה מדברים בגוף שני, צריך לומר, "קום נא שבה" כמו שיעקב אומר, בכלל לא אוכלים בעמידה, מה זה יקום אבי ויאכל, ישב אבי ויאכל, לא יקום אבי ויאכל, אומרים חז"ל, שמפני שעשו אמר "יקום אבי ויאכל", אז הקב"ה נפרע ממנו בלשון הזה, "יקום אלוקים יפוצו אויביו וינוסו משנאיו מפניו", במזמור בתהילים, אתה אמרת יקום אבי, אז יקום אלוקים, אם עשו יש עוד הרבה מה לדקדק חוץ מהדבר הזה, יש חשבון ארוך איתו, אבל גם הדבר הזה, אתה דברת לא בנימוס המתאים ליצחק אבינו, אז גם על זה באים איתך בחשבון, אין קים ליה בדברא מיני בשמים, בארץ יש קים ליה בדברא מיני, הרמב"ם אומר את זה שבשמים אין קים ליה בדברא מיני, אם אדם עובר עבירה גדולה ועבירה קטנה, העבירה הגדולה לא מכסה על העבירה הקטנה, מסופר על הגר"א שפעם ראה מומר אחד ששותה, אומר לו תעשה ברכה, אז הוא צחק, הרב לא יודע שאני כבר מזמן מור? ולא שומר תורה ומצוות, אמר לו מה זה שיד? אתה עתיד ליתן את הדין על כל דבר ודבר, גם עם כל פעם שאכלת בלי ברכה ראשונה, אז שאתה ר"ל מומר לעז"ז, זה לא פותר מהדין על כל דבר, אז ה'דברים נכנסו ללב, אבל במלכות ההיא א,א היה להתגייר, אז הוא ברח לארץ אחרת וחזר בתשובה להיות יהודי, כי אין קים ליה בדברא מיני בשמים.

במיוחד ביחס בין איש לאשתו צריך במיוחד לחשוב איך שיהיה טוב, ואיך לדבר בלשון רכה אל אשתו, בלשון עדינה ומתוקה, כי היחס בין איש לאשתו הרי רומז על היחס בין הקב"ה וכנסת ישראל, לפי איך שאנחנו מכבדים את הנשים כך הקב"ה מכבד את א"י, אנחנו זקוקים היום להרבה רחמי שמים, כנסת ישראל ודאי זקוקה להרבה רחמי שמים, גם על מה שאנחנו מתאבלים בכל השבועות האלה, על חורבן ביהמ"ק וגם על הצרות שיש לנו כרגע במלחמה, אולי

אחת הדרכים לעורר רחמי שמים, אם יש הנהגה טובה בין איש לאשתו. אז הקב"ה בהתאם מתייחס לכנסת ישראל, להתייחס לבנים בצורה ראויה, כי אנחנו רוצים שהקב"ה ירחם עלינו כרחם אב על בנים, צריך לחנך בנים, כי הקב"ה גם מחנך אותנו, אבל מצד שני יחד עם החינוך צריך גם אהבה, שמאל דוחה אבל הרבה ימין מקרבת, שהקב"ה יתנהג איתנו בצורה הזאת. לשה"ר ח"ו גורם פירוד בין הקב"ה וכנסת ישראל, כי לשה"ר על זה נאמר במשלי "ונרגן מפריד אלוקי", לשה"ר מפריד בין איש לאשתו ובין אדם לחברו, גורם להפריד בין הקב"ה לכנסת ישראל, לכן כפרה על לשה"ר, חוץ מהנגעים והמעיל, אבל מה יש עוד כפרה על לשה"ר, למה הקטורת דווקא מפני שהיא הקישור של כל העולמות, קיטרא בארמית קשר, היא מקשרת שוב את הנפרדים, לשה"ר מפריד את הקב"ה מכנסת ישראל, הקטורת מקשרת חזרה, כמובן צריך לעשות תשובה, בלי תשובה שום דבר לא יעזור, מלכתות בית דוד הרי נחלקה לפי דעה אחת בגמרא בגלל שדוד קיבל לשה"ר שציבא אמר לו תומך באבשלום ולא בו, אז הוא אמר למפיבושת אתה וציבא תחלקו השדה, מפבישת הכחיש את הדברים, מחלוקת בגמרא אם היה רגלים לדבר, לטענה של ציבא או לא, אבל עכ"פ הוא קיבל, עכ"פ ההחלטה לא הייתה נבונה אתה וציבא תחלקו את השדה, כי באמת השדה הגיעה למפיבושת, אז אמר הקב"ה, רחבעם וירבעם יחלקו את המלכות, כך דעה אחת בגמרא, הרי מזה הסתובב כל חורבן הבית, מפני שירבעם מעמיד עגלים וישראל לא עולים לרגל, ולאט לאט מסתובב מזה כל חורבן הבית. עיקר הגלות הרי בגלל לשה"ר של המרגלים, שישראל קבלו לשה"ר שהמרגלים אומרים על א"י, הרי תשעה באב, כל הדברים שקרו בתשעה באב, מפני ש "אתם בכיתם בכייה של חנינם אני קובע לכם בכייה של דורות", שקבלו לשה"ר שהמרגלים קבלו על א"י, שהיא ארץ אוכלת יושביה, שלא כדאי לגור בא"י, מה יש אם מדברים על עצים ואבנים, מהילא על יהודי אסור לנו לדבר, אבל הם מדברים על עצים ואהבנים, אבל הם המדברים על המקום אשר בחר ה', ה' בחר את המקום הכי טוב מכל העולם לתת לנו, במקום זה הם אומרים שה' בחר חו, מקום גרוע ביותר, קבלת לשה"ר של המרגלים, גרמה לנו את הגלות מא"י, חז"ל אמרו על לשה"ר, נמצא אומר בפיו חמור מן העושה מעשה, שאמנם כל הזמן אנחנו אומרים שמעשה זה יותר חמור מדיבור, אבל בעניין לשה"ר אמרו חז"ל שהאומר בפיו חמור מהעושה מעשה, איפה מוצאים את זה? גם בזה, גם במעשה מרגלים, שהתורה אומרת "וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי", שישראל עשו כל מיני עבירות במדבר ובכל-זאת גזר הדין נחתם על העבירה של לשה"ר, על זה נחתם גזר הדין, אבל גם חז"ל ראו את זה בדינים

בין אדם לחברו, שאונס ומפתה משלמים לרק חמישים שקל, למרות שעשו מעשים רעים, ומוציא שם רע, משלם מאה שקל, מלבד מה שחייב מלקות ג"כ, אז רואים שהמדבר בפיו חמור מהעושה, אמנם הגמרא מנסה לדחות את הראיה אומרת שמוציא שם רע חמור יותר כי הוא רצה להרוג אותה, אם היו מקבלים את הלשה, ר' שלו היו מחייבים אותה מיתת ביי"ד, אבל הגמרא דוחה את זה מהפסוקים, אומרת שהחומרה שלו זה בגלל שהוציא שם רע, ולא על זה שרצה להרוג אותה, זה ודאי עבירה חמורה, אבל העונש החמור שלו זה כי הוציא שם רע, אז זה ודאי אחד הדברים שטעונים תיקון אצנלו, להתחזק בשמירת הלשון בימים האלה, מידה טובה מרובה, אם הרבה, כל-כך מקפיד על שמירת הלשון, ועל היחס בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, אז אם אנחנו נתחזק ביחסים בין אדם לחברו, בין איש לאשתו, שמירת הלשון, נזכה למידה טובה מרובה, בגלל הלשה"ר של יוסף ירדנו למצרים, יוסף דביר לשה, ר' על אחיו למרות שהוא לא מתכוון ללשה, ר' הוא מתכוון לחנך אותם, שאבא יוכיח אותם על שלפי דעתו הם אוכלים איבר מן החייד ועוד כמה דברים שהם עושים, לפי דעתו הוא לא מתכוון בכלל לדבר לשה, ר' הוא מתכוון רק שאבא יוכיח אותם, סוף סוף הוא טעה בזה, והם לא אכלו איבר מן החייד, וזה חנשב לו... הקב"ה מדקדק עם צדיקיו כחוט הסערה, אז זה נחשב לו לשה"ר וגרם בזה לירידת ישראל למצרים, לגלות מאתים ועשר שנה במצרים, עם כל עבודת פרך וכל מה שזה כולל. מידה טובה של הקב"ה מרובה, בשכר שמירת הלשון נזכה במהרה בימנו לגאולת עולם. אמר אחד הראשונים, על הגאולה הראשונה נתבשרנו בשתי תיבות, "וגם את הגוי אשר יעבודו" ו"דן אנכי" ו"ה' קיים לנו עם כל-כך הרבה טובות, עשר מכות וכל מה שראינו, היד החזקה והזרוע הנטויה, ומוראים גדולים, וכל מה שראינו במצרים, והגאולה האחרונה שנאמרו לנו עליה כל-כך הרבה דברי נחמה, ודאי ודאי תהיה גאולה גדולה ואדירה במהרה בימינו אמן.

סוף.